

орієнтаційних.

Прагнення деяких учителів спростити утворений матеріал на основі винятку наукових термінів - шлях помилковий. Він створює незручності: використовується багато часу на перерахування, описи, додаткові тлумачення, мова втрачає чіткість, точність викладу. Вживаючи терміни-замінники, слід виходити з того, що слово відіграє істотну роль у формуванні поняття. Слід враховувати, що особливі труднощі для учнів представляють назви і терміни латинського або грецького кореня, які не можуть бути свідомо сприйняті без знання стародавніх мов. Тому в біології уникають використання латинських назв в тих випадках, де вони можуть бути замінені українськими. Там, де наукові іноземні терміни не мають еквівалентів українською мовою, вони даються у звичайній транскрипції. У зв'язку з цим слід чітко виписувати такі назви і терміни на класній дошці, звернувши особливу увагу на написання. На практиці далеко не всі вчителі користуються даними прийомом і ще в більш рідкісних випадках вимагають від учнів запису термінів у зошит з відповідним поясненням.

Робота над кожним терміном, формулюванням або визначенням дозволяє вчителю перевірити правильність розуміння учнями сутності поняття, а також попередити спотворення на самому початку їх формування. Інакше кажучи, необхідно ретельно працювати над змістом поняття, це буде сприяти кращому запам'ятовуванню терміна, формулювання визначення.

Аналіз досвіду роботи вчителів показав, що лише цілеспрямована робота над змістом поняття приводить до глибокого запам'ятовування термінів, у той час як акцент робиться тільки на словникову роботу без належного об'єктивного пояснення [2].

Формування біологічного словника та мови учнів складна і клопітка справа. Як показує педагогічна практика та аналіз методичної літератури, цьому питанню досі не приділялось достатньої уваги. Проте володіння біологічною термінологією, дозволяє вчителю досягти значних позитивних результатів у засвоєнні учнями біологічних знань.

Література

1. Гуріненко Н. О., Двірна Т. С. Методика викладання екології. / Н. О. Гуріненко, Т. С. Двірна. – Полтава: Астрія, 2009. – 145 с.
2. Пакулова В. М. Работа с терминами на уроках биологии: для учителя. В. М. Пакулова — М.: Просвещение, 1990.— 96 с: ил

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧНІВ

*Хроленко М.В., Сакунова Ю.С.
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра
Довженка*

Подолання екологічної кризи, яка вразила всі континенти земної цивілізації, в сучасних умовах може здійснюватись тільки в межах сформованої екологічної відповідальності як особливої специфічної і, певно, найістотнішої форми відповідальності в цілому.

Екологічну відповідальність ми визначаємо як сукупність поглядів, знань та переконань, що відображають цілісний, динамічний характер

функціонування системи „суспільство – природа“ і визначають регуляцію та контроль власної поведінки у природі.

Необхідність психолого-педагогічного дослідження проблеми формування екологічної відповідальності учнів зумовлена потребою формування екологічно орієнтованої особистості. Психолого-педагогічні аспекти формування екологічної відповідальності стосуються її структури. Вивчення структури досліджуваного явища допоможе знайти ефективні шляхи екологічної освіти і виховання, більш дієво впливати на індивідуальну відповідальність, постійно піднімати її рівень, який повинен відповідати сучасному стану взаємодії суспільства та природи. Саме тому виникла необхідність детально зупинитися на структурі екологічної відповідальності.

Структура даного феномену розглядалась дослідниками в різних аспектах. Так, С.Д.Дерябо та В.А.Ясвін запропонували чотирьохкомпонентну модель екологічної відповідальності, за якою її структура розглядається як сукупність уявлень про взаємозв'язки у системі «людини-природа», відповідних стратегій та технологій взаємодії з нею[1, 245].

Вітчизняні дослідники під керівництвом В.О.Скребця розглядають структуру екологічної відповідальності як сукупність суспільного досвіду екологічної взаємодії покоління, атрибутів соціального культурно-історичного досвіду, спрямованості на об'єкти та явища екологічної діяльності, суб'єктивної приналежності [2,6]. Деякі вчені до структури екологічної свідомості відносять також систему моральних та юридичних норм, запропонованих суспільством; індивідуальне відношення до природи. Отже, не дивлячись на різноплановість у виділенні компонентів екологічної відповідальності, треба відмітити наявність у більшості концепцій індивідуального відношення до природи та суспільного досвіду екологічної взаємодії.

У структурі екологічної відповідальності ми виокремлюємо наступні компоненти: компонент форм відображення (відчуття, сприймання, установка, уявлення, пам'ять, мислення); емоційно-вольовий компонент(емоції, почуття, воля); компонент досвіду (знання, вміння, навички, звички, практична діяльність); компонент спрямованості (інтереси, потяги, бажання, ідеали, світогляд, переконаність); мотиваційний компонент (потреби, мотиви, стимули).

Розглядаючи компонент форм відображення, потрібно відмітити, що він включає основні пізнавальні процеси, за допомогою яких учні постійно збагачують свої знання. У процесі екологічного виховання учнів важливо сформувати такі уявлення: про складність системи внутрішніх взаємозв'язків у природі, про енергетичний обмін між техносферою і біосферою, про світ природи як про духовну цінність, про взаємозв'язок природних умов і розвитку суспільства [3, 126].

Важливим структурним компонентом екологічної відповідальності є емоційно-вольова сфера. Почуття до природи можуть бути відносно стійкими і короткочасними. Стійкі почуття можуть супроводжуватися різними короткочасними емоціями, що теж є показником відповідного ставлення людини до того чи іншого явища природи

На формування екологічної свідомості значний вплив справляє компонент досвіду. Екологічне знання – це перевірений практикою логічний результат процесу пізнання природи, її екологічних взаємозв'язків, адекватне відображення її в свідомості людини у вигляді екологічних уявлень, погляд, суджень, теорій [3, 97].

Наступним компонентом структури екологічної відповідальності є спрямованість особистості. Важливим елементом цього компоненту є інтереси. Виявлення інтересів учнів до екологічних аспектів допомагає вчителю формувати відповідні почуття, а через них і екологічну відповідальність особистості в цілому. В процесі екологічної освіти та виховання потрібно концентрувати інтереси студентів, спрямовувати і поглиблювати основні інтереси у плані природоохоронної діяльності.

До мотиваційного компоненту входять потреби, мотиви та стимули. Першоджерелом поштовху учня до екологічної діяльності є задоволення своїх потреб. Система потреб складає ядро особистості. Необхідність спілкування з природою включена в структуру як біологічних і зв'язаних з ними матеріальних потреб, так і ідеальних (духовних, культурних) потреб знання природи, смислу життя, існування.

Отже, структура екологічної свідомості багатоконпонентне утворення. Екологізація відповідальності неможлива лише шляхом впливу на будь-який її компонент, наприклад, шляхом засвоєння нових екологічних знань. Тому потрібно знати взаємозв'язки та особливості формування компонентів екологічної відповідальності і впливати на всі її підструктури з метою формування цього феномену та його зміни як цілісного утворення.

Література

1. Дерябо С.Д. Экологическая педагогика и психология. Учеб. Пособие для студ. вузов/ С.Д. Дерябо, В.А. Ясвин. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 480с.
2. Скребець В.О. Екологічна психологія/ В.О.Скребець // Психолог. – 2006. - №9. – С.5 – 7.
3. Шмалей С.В. Система екологічної освіти в загальноосвітній школі в процесі вивчення предметів природничо-наукового циклу: Монографія/ Шмалей С.В. – Херсон: Літера, 2004. – 364 с.